

FINANSAL KİRALAMA (LEASING) VE EKONOMİ İÇİN ÖNEMİ: RİSKLER, AVANTAJLAR¹

Yrd. Doç. Dr. Deniz ŞİŞMAN*

Prof. Dr. Mehmet ŞİŞMAN**

ÖZ

Çalışmada Leasing ya da finansal kiralama biçiminin finans hakemliğinde ekonomi için 2008 küresel kriz sonrası ilgi görmesinin nedenleri irdelenmektedir. Leasing sözleşme türleri ve bu sözleşmelerin factoring ve forfaiting den farkları ve mülkiyeti uzun vadeli bir ilişkiyle ele alma biçimi de bildiri açısından önemlidir. Ayrıca, Leasing finans biçiminin KOBİ ler açısından dünyada sık kullanılan ülkelerde (Avustralya ve Kanada) vergi avantajıyla yönlendirildiği ve asimetrik informasyonu azalttığı gözlenmektedir. Özetle genel olarak hizmetler sektöründe ilgi gören Leasing ekonomide KOBİler açısından bazı riskler ve avantajlar getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Kiralama, KOBİ, Ekonomi, Kriz, Finans

Jel Sınıflandırması: A10, D82, G01, G21

LEASING AND IMPORTANCE TO ECONOMY: SOME RISKS, ADVANTAGES

ABSTRACT

The reasons for the interest in post-2008 global crisis for the economy in finance in the form of leasing or leasing in the work are underlined. The types of leasing contracts and the way in which these contracts handle factoring and forfaiting denominations and ownership in a long term relationship are also important from the point of view of the assertion. In addition, it is observed that Leasing financing style is driven by tax advantage in the countries that are frequently used in the world (Australia and Canada) in terms of SMEs and diminishing asymmetric information. In summary, Leasing, which is

¹ Makalenin ilk hali 06-07 2017 tarihinde düzenlenen ICOAEF2017 konferansında sunulmuştur.

* Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Ekonomi ve Finans Bölümü, dsisman2004@yahoo.com

** Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, msisman@marmara.edu.tr

generally interested in the services sector, has some risks and advantages in terms of SMEs in the economy.

Key Words: *Leasing, SMEs, Economy, Crisis, Finance*

JEL Classification: *A10, D82, G01, G21*

1. GİRİŞ: TARİHSEL VE KAVRAMSAL BAKIŞ

Leasing kelime kökeni olarak kiralama anlamına gelmektedir. Leasing kavramının Finansal Kiralama olarak yerleşmesinin nedeni banka ve banka dışı aracı kurumlar tarafından piyasaya finansman tekniği olarak sunulmasındandır. İktisat ve Hukukta kiralama; taşınır veya taşınmaz metaların mülkiyetini elinde bulunduranların belirli süreli sözleşme karşılığı başka kişi ve/veya tüzel kurumlara kullanmak, işletmek veya yararlanmak üzere verilmesidir. Sözleşmede para karşılığı döviz ve/veya herhangi bir değer karşılığı belirtilir. İstenirse sözleşmeye, sözleşme bitiminden itibaren mülkiyeti de devretme hakkı madde olarak eklenebilir. Kiralama ekonomide ev, araba gibi normal mallarda olabildiği gibi; vinç, gemi, torna takım tezgahı gibi üretim araçları cinsinden de gerçekleştirilebileceğinden ve bu üretim araçlarının sözleşmelerinde sürelerin ve finansman koşulları daha karmaşılaşmaktadır. Bu karmaşıklığı çözmek için kapitalizmde, finansal kurumların hakemliğine ve sermayesine gereksinim olduğundan, finansal kiralama ya da Leasing günümüzde piyasa açısından etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Kapitalizmden önce; yaklaşık olarak M.Ö. 2000'li yıllarda Leasing'in bilinen ilk uygulaması Sümerler tarafından tarım araçları kiralamasında yapıldığı bilinmektedir. Sonraki dönem Roma İmparatorluğunda Leasing uygulamaları yaygın olarak kullanılırken, ayrıca Leasing Ortaçağ'da (1300-1800 arası) binalar ve araziler de üzerinden yapılmıştır.

Kapitalizm döneminde, özellikle 1929 Amerikan büyük buhranı ile finansman sorunlarını gidermenin bir yöntemi olarak, Finansal Kiralamanın (Leasing) oldukça sık rastlanan bir olgu olduğu gözlenmektedir. İkinci dünya savaşı sonrası Amerika'da ilk leasing firması 1952 yılında işlemlere başlamış, Avrupa ve Japonya'da ise 1960'lı yıllardan itibaren leasing yaygın olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde Gelişmekte Olan Ülkelerde sermaye birikimi yetersiz olduğundan, Leasing yüksek teknoloji kullanımını desteklemek amacıyla ve iktisadi büyümeyi ivmelendirmekte kullanılmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerde Leasing daha fazla sermaye birikimi üzerinden yapıldığı için sabit sermaye yatırımlarında yaklaşık üçte bir oranında bir finansman konumu sahiptir. Ulus devletler sermaye birikimlerini artırdıkça daha fazla Leasing uygulamaları gündeme gelmekte, böylece

mülkiyetin paylaşımında ve kullanım hakkının yönetilmesinde yeni bir yöntem oluşturulmuş olmaktadır.

Leasing, genelde herhangi bir varlığın iktisaden kullanım hakkını mülkiyetini devralmadan, belirlenen bir süre için gerçekleştirmek anlamında, özelde firmalar açısından orta ve uzun vadeli (en az dört yıllık) nakit gereksinimleri karşılayan bir finansman kaynağı olarak görülen bir yöntemdir. Leasing yöntemi; finansal kiralama firması yatırım malının mülkiyetini kendisinde tutarak, sözleşmeyle belirlenen kiralara karşılığında, kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve sözleşmede belirlenen satın alma opsiyonu (tercih hakkı) üzerinden, sözleşme süresi sonunda mülkiyetin kiracıya geçmesini düzenleyen finansman aracıdır.

Kiralama konusu olabilen varlıklar çok farklı metarlardan oluşabilir. Bilgisayarlardan, uçaklara, tarım (biçerdöver gibi) ve imalat makinelerinden (torna makinası, takım tezgahları, matba makinaları, vinçler gibi), fotokopi makinelerine kadar her türlü araç kiralamaya yapılabilmektedir. Özellikle ekonomik ömrü uzun, “teknolojik değişim” süresi kısa olan sektörlerde finansal kiralamanın iktisadi mantığı gelişmektedir. Ayrıca köprü ve demiryolu yapımı gibi sürekli işlerde sabit sermayeye para bağlamak yerine, bir sonraki işe kadar kiralamanın mümkün olduğu durumlarda, leasing kullanılmaktadır. Kiralama anlaşmalarını, diğer sözleşmelere benzer biçimde, en az iki taraf gerçekleştirmektedir. Kiralamaya konu olan varlığın sahibi; kiraya veren (lessor) bir tarafta, varlığın kullanım hakkını kira ödemeleri yaparak elde eden diğer tarafta kiracı (lessee) olmak üzere sözleşme yapmaktadır. Kiraya veren ve kiracının anlaşmaları halinde, kiralama sözleşmeleri farklı metaller üzerinden oldukça farklı yönetmlerle düzenlenebilirler. Daha sonraki sözleşme yenilenme dönemlerinde, kiraya verenin ve kiracının gereksinimlerine ve kiralanan varlığın niteliklerine göre, kira ödemelerinin parasal değer birimleri (TL, ABD doları, Altın vb.) ve tarihleri ile ilgili sözleşme koşullarının değiştirilmesi esnekliği her zaman olasıdır.

Kiralama kavramı Leasing de farklı bir boyuta taşınmaktadır. Bilindiği üzere, normal olarak kiraya konu olan varlığın kullanım hakkını kiracıya kısa sayılabilecek bir süre devretme sözleşmesi (ortalama 1 yıl), kiralama sayılmaktadır. Leasing gibi (daha çok orta vade, ortalama 4 yıl) daha uzun sürede kiraya konu olan varlığın kiracıya devredilebilmesine olanak tanıyan sözleşmeler de kiralama kavramı içinde yer almaktadır. Finansal kiralama ya da Leasing uygulamasıyla; orta ve uzun vadeli kiralama ve sözleşme bitiminde mülkiyetin devri opsiyonu (vazgeçme seçeneği) sağlayan ve kullanım hakkı içeren sözleşmeler, bir finansman yöntemi veya biçimi olarak günümüzde yaygınlaşmakta ve daha fazla geçerlilik alanı bulmaktadır. Bu yöntemde firma işlerinde kullanacağı iktisadi bir varlığı elde etmek amacıyla banka bir kredi kurumu yerine, daha farklı biçimde faaliyetleri düzenlenmiş, ayrı bir finansman kuruluşuyla (finansal leasing şirketi) amacını gerçekleştirmektedir. Bu leasing şirketleri kuşkusuz bir bankaya bağlı olarak çalışan veya banka dışı bir aracı kuruluş biçiminde olabilmektedir.

Kiralamanın iki farklı biçimde düzenlenebilmesi, kiralama faaliyetlerini analiz etmek açısından önemlidir; Finansal Kiralamalar (Financial Leases) ve Faaliyet Kiralamaları (Operating Leases). Leasing ya da finansal kiralamanın iktisadi analizini yapmak amacıyla malların niteliği, kullanım süresi, yatırım türü ve maliyetinin öne çıktığı durumları Faaliyet ya da Operasyonel Kiralama açısından ele almak gerekmektedir.

2. FAALİYET KİRALAMASI (OPERATING LEASES)

Leasing konusu olan malların ekonomik ömürlerinin kiralama süresinden daha fazla olduğunda, kiralamalar kısa süreli olarak bilinen faaliyet kiralamasıdır (operating leases). Bu kiralama biçimi, Leasing süresi konu olan malın ekonomik kullanım süresinden kısa olması nedeniyle; kiralanan mallar için yapılan sözleşmedeki ödeme bedellerinin maliyet bedellerini karşılamaya yetmediği durumlarda kullanılmaktadır. Faaliyet kiralamasını içeren leasing'in bu biçiminde kiralanan malların onarım veya bakım giderleri ya kira bedeline eklenmekte ya da bu giderler için ayrı bir sözleşme düzenlenmektedir. Faaliyet ya da operasyonel leasing'ini kullanan kiracı sözleşmeyi iptal etme hakkı sahiptir. Böylece kiracıya teknolojisi diğer mallara göre geride kalmış malları geri verme hakkı sözleşmeyle garanti altına alınmış olmaktadır. Faaliyet leasing'i uçak, gemi, kara taşıtları, fotokopi makinası, bilgisayar, vinç gibi mallar üzerinden yapılabilmektedir. Faaliyet leasing'i "operasyonel leasing", "işletme leasing"i ve/ ya da "kısa süreli leasing" olarak da isimlendirilebilmektedir.

3. FİNANSAL KİRALAMA YA DA FİNANSAL LEASING

Leasing konusu malla ilgili mülkiyet hakkı hukuki olarak leasing şirketinde kalması halinde, kiralanan mallar üzerindeki denetimi iktisadi açıdan kiracıya devreden ve kiracıyı kiraladığı ve kullandığı malların sahibi yapabilen (opsiyonlu) uzun süreli leasing biçimi ise Finansal Leasing olarak bilinmektedir. Böylece kiracı, kiraladığı ve işinde kullandığı metanın ekonomik ömrünün tamamını kullanma yetkisine sahip olabilmekte ve aynı zamanda mülkiyet hakkı dışındaki bütün faydaları, yükümlülükleri ve riskleri üstlenmektedir. Sözleşmede belirlenen süre bitmeden, Finansal Leasing anlaşmaları sona erdirilemez.

Öte yandan, kiralama kavramı kiraya verenin kiralanan varlık üzerindeki sözleşmeden gelen haklarını kullanan kiracıya devri olarak bilindiğinden, satın almayla karıştırılabilmektedir. Bu nedenle de taksitli ya da kredili satış algısı yerleşebilmektedir. Bununla birlikte, kira sözleşmesiyle devredilen haklar, kiraya verilen varlığa mülkiyet olarak sahip olmanın sağladığı bütün hakları içermez. Herhangi bir varlığın kiracısı, söz konusu varlığın yalnızca kullanım hakkını almakta, varlık üzerindeki bütün hakları devralmamaktadır. Diyelim ki, sözleşmeye konu olan varlığın parçalara ayrılıp satılması hakkı

söz konusuysa, bu hak kiracıya geçmez. Satın alma durumunda ise satın alan ve satıcı arasındaki iktisadi ve hukuki ilişki satış işlemi bittikten sonra devam etmez. Bir kiralama sözleşmesi yapıldığında, kiralayan ve kiracı arasındaki iktisadi ve hukuki ilişki kiralama dönemi boyunca sürer. Bu açıdan bakıldığında, kiralama yönteminin satın almaya göre daha esnek yani değişen koşullara uyarlanabilen bir yöntem olmasını sağlamaktadır. Bu anlamda Finansal Kiralama işlemi tıpkı kiralama işlemine de benzetilebilir. O nedenle de Leasing satın alma işlemine göre daha esnek ve üretim ilişkileri ve sermaye birikiminin değişen koşullarının uyarlanabildiği bir yöntem olmaktadır. Satın aldığı vinç veya gemiye para bağlayan ve yüklü miktar sermayesinden olan şirket bu yolu Leasing ile zamana yayarak; hem talep yapısını dikkat almış, hem de diğer cari işletme maliyetlerini karşılayacak sermaye veya nakit yönetimine kavuşmaktadır.

Bununla birlikte, finansal kiralama ile taksitli krediyle satın alma biçimi arasında ise daha fazla benzerlik bulunmaktadır. Kiralama dönemi sonunda, özellikle kiralanan varlığın kiracıya nominal bir satış bedeli ile devri söz konusu olduğu durumlarda, kiralama sözleşmesi varlığın kiracı tarafından taksitli krediyle satın alındığı kuşkusunu oluşturabilmektedir. Burada kuşkusuz satın almadan farklı olarak sözleşme sonunda opsiyon ya da vazgeçme hakkının bulunması satın almaya göre daha elverişli koşullar oluşturmaktadır firmalar açısından.

Ekonomide hangi mallar ya da metalar leasing kapsamına girmektedir? Taşınır ve taşınmaz mallar tümüyle Finansal Kiralama veya Leasing konusu olabilmektedir. Finansal Kiralama veya Leasing konusu olması mümkün taşınır ve taşınmaz malların nitelikleri genel olarak aşağıdaki biçimde gerçekleşebilir:

- Süre: bir yıldan uzun bir süreyi kapsamaları
- Malın niteliği: kiralama süresinin bittiğinde metanın temel özelliklerinin bozulmaması
- Kullanım hakkı: bağımsız olarak kullanım olanakları geliştirilmesi
- Üretim malı: genel olarak tüketim malzemesi niteliği taşıması

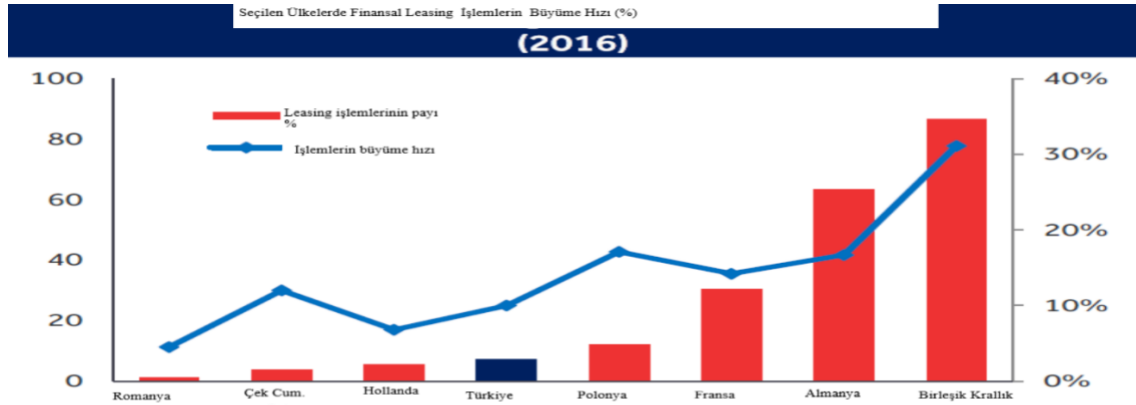
Türkiye’de ve Dünya’da finansal kiralamaya konu olan mallar :

- Gayrimenkuller (ev, villa, arazi, fabrika binası vb.)
- Kara ulaşım taşıtları (otomobiller, motorsikletler vb.)
- Tıbbi cihazlar (MR, tomografi vb.)
- Hava ulaştırma taşıtları (Uçak kiralama)
- Deniz ulaştırma taşıtları (Gemi kiralama)
- İnşaat ve iş makinaları (vinç vb.)
- Üretim araçları veya makinaları

- Paketleme makineleri
- Ses ve görüntü araçları ve araçları
- Metal işleme makineleri
- Laboratuvar donanımları
- Büro ekipmanları
- Optik ve Elektronik cihazlar
- Basın, yayın donanımları (matbaa makinası gibi)
- Tekstil makinaları
- Turizm araçları (bilgisayar programları, otobüsler vb.)

Ekonomide hangi mal ve hizmetler finansal kiralamaya girmez? Bütün bilgisayar yazılımları, fikri ve sınai haklar, patent hakları, yarı mamul ve hammadde niteliğindeki mallar leasing konusuna dahil edilmemektedir, dolayısıyla sözleşmelerde bu türde mal ve hizmetler yer almazlar. Leasing işlemlerin finansal işlemler içinde hızla büyüdüğü gözlenen bir olgudur.

Grafik 1

Kaynak: Investment Agency (TC Başbakanlık yatırım promosyon ajansı), <http://www.invest.gov.tr/tr-TR/infocenter/publications/Documents/FINANCIAL.SERVICES.INDUSTRY.pdf>, (erişim tarihi, 4 Aralık, 2017)

Grafik 1 den de anlaşılacağı üzere Türkiye seçilmiş Avrupa ülkeleri arasında Leasing işlem büyüklüğü açısından giderek işlem hızını ve işlem büyüklüğünü geliştirmektedir. Leasing varlık büyüklüğü Türkiye GSYİH'sı içinde %2 ye (lacivert blok) yaklaşmaktadır. Türkiye'de finansal işlemler içinde giderek daha fazla büyüyen Leasing işlemlerin büyüme hızı yaklaşık %11 (penetrasyon oranı) ile gelişen bir konumdadır. Türkiye'de Leasing'in yasal altyapısı 1985 yılında çıkan bir kanun

(28.09.1985 tarih, sayı 3226 ve karar no: 85/9866) yoluyla oluşturulduğu bilinmektedir. Bu yasa çerçevesinde ilk leasing şirketi (İktisat Leasing) 1986 yılında kurulmuştur. Yıllar içinde ilgili yasadaki değişiklikler 2012 yılı, 6361 no lu kanunla devam etmiştir (13.12.2012 tarihli ve 28496 sayılı Resmi Gazete). Firmalar açısından finansal kiralama en az dört yıllık bir finansman kaynağı ve nakdi kredi olanağı getirmektedir. Diyelim ki bir fabrika binası ve bir torna takım tezgahı herhangi ve/veya herhangi bir üretim aracı dört yıllık sözleşme sonucu opsiyonel (seçenekli) olarak tekrar satın alınmak kaydıyla finansal kiralamaya tabi olabilmektedir. Türkiye için %1’lik KDV bu devir sözleşmesinde kredi piyasalarından daha uygun bir nakit girişi olanağı getirmekte, devralan açısından yine düşük vergiyle talep ve satış garantili iş olanağı yaratmaktadır. Bu leasing sözleşme örneği kredi sözleşmelerine çok benzetmekle birlikte, bir anlamda faiz ve dövizdeki hareketlenmelerden korunma olanağı sağlayabilmektedir. Ekonomiyi izleyen ve sektör yapılarını bilen iktisatçı ve işletmecilerin bankacılarla birlikte yaptıkları sözleşmeler, makro ekonomik dengelerde oluşabilecek sorunlara karşı önlem niteliğinde olabilmektedir. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde KOBİ’lerin sabit ödemeli bir bilgisayar kiralama anlaşması, bilgisayar fiyatlarındaki artıştan koruduğu gibi, kredi maliyetlerini artıran faiz veya döviz kuru artışlarını içermediğinden iktisadi maliyetleri düşürmektedir. Bununla birlikte, daha sonra açacağımız gibi makro iktisadi dengeleri dikkate almayan, kaldıraçlı finansal kiralama biçimleri oldukça problemli olabilmektedir.

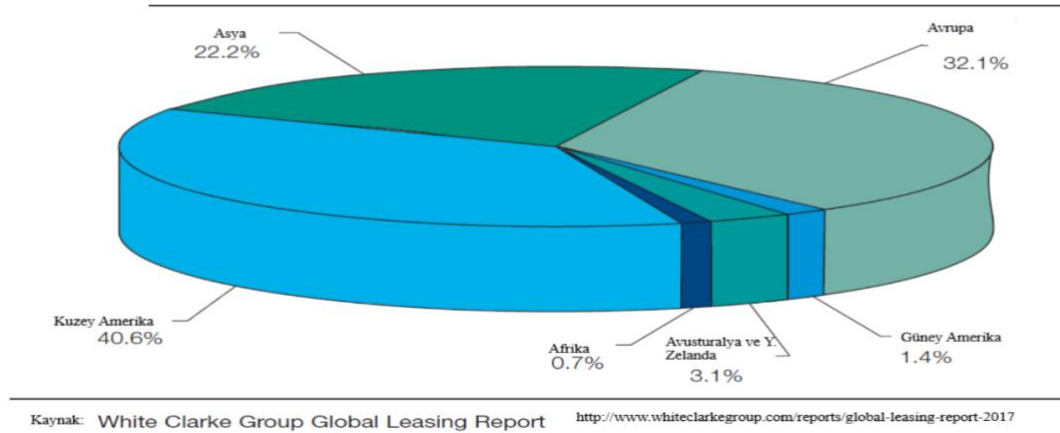
4. LEASING’IN FACTORING VE FORTFAITING GİBİ DİĞER ÜRETİM FİNANSMAN BİÇİMLERİNDEN FARKI

Çoğunlukla üretim malları finansman biçimi olarak Finansal kiralama ya da Leasing; factoring’den çok farklıdır. Zira Factoring gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde tüketim mallarından kaynaklı kredili alacakların sözleşmeyle devrini içermektedir. Oysa Leasing üretim mallarının kullanım hakkının belirli bir süreyle opsiyonlu olarak devrini açıklayan bir finansman biçimidir. Öte yandan Fortfaiting ise yatırım malları dışsatımının kredilendirmesinde kullanılmaktadır. Fortfaiting finansman biçiminde; kredili bir yatırım malı ihraç edilirken, ihraççı ihracat malı satımı karşılığı alacak hakkına sahip olduğu poliçe ve bono türünden senetleri ya da taşınır varlıkları fortfaiting kurumuna devrederek nakit girişi sağlamaktadır. Böylece alacağın devredildiği kağıtların vadesi geldiğinde fortfaiting kurumu komisyon karşılığı ödeme yaptığı sözleşme gereği alacağını ithalatçıdan alma hakkına sahip olmaktadır. Özetle Factoring ve fortfaiting den farklı olarak Leasing üretim mallarında kullanım hakkının devrini opsiyonel satış sözleşmesiyle finanse ederken, diğer biçimlerde ya fortfaitingde olduğu gibi tüketim malı alacağı üzerinden, factoring de olduğu gibi yatırım malı üzerinden ulusal veya uluslararası alacağını devrederek/devralarak finansman olanağı sağlanmış olmaktadır (Eren K., 1993). Kuşkusuz Leasing burada mallar üzerinden yapılan kullanım hakkının

devreden finansman biçimi olarak, finansal alacakların vadesi ve değer birimi üzerinden yapılan swap ve hedge gibi finansal sözleşmelerden de farklıdır. Leasing asıl amaç üretim malları ya da yatırım malları üzerinden finansman sağlamak iken, swap veya hedge işlemleri geleceğe dönük borç ve alacakların vadesini ve değerini şimdiden bağlamak anlamındadır. Leasing işlemi ekonomide daha fazla üretken kesim ya da reel kesim denilen ve artı değer yaratan sektörlerle dönük olarak büyüme kapasitesini belirlemede etkili olmaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde önemli bir finansman aracı olan Leasing, Çin'deki firmaların çoğunluğunda kullanım alanı bulmaktadır. Çin'de küçük ve orta boy firmaların toplam firmaların %98'i olduğu ve bu firmaların son otuz beş yılda ortalama olarak 8 civarında büyüyen Çin GSYİH'nın %60'ını karşıladığı bilinmektedir (Li T., Karim, Munir; 763). Bu da bize Çin büyümesinde Leasing işlemlerini yapan KOBİ lerin finansman sağlarken ne denli başarılı olabildiklerini göstermektedir.

Grafik 2: Finansal Kiralama işlemlerinde bölgesel dağılım

Global Leasing Report'un 2017'deki analizine göre; grafik2 den izleneceği üzere, Kuzey Amerika bölgesi dünyada en çok Leasing işlemlerinin yapıldığı alan, daha sonra Avrupa bölgesi gelmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında Asya bölgesi yaygın bir finansal kiralama ağına sahip olmasa da önemli bir kullanıcı konumundadır. Özellikle Çin Halk Cumhuriyeti KOBİ'leri önemli kullanıcı olarak bu bölgede ortalamaı yükseltmektedir. Latin Amerika ve Afrika 'da zayıf bir kullanım düzeyi bulan Leasing işlemleri, Avustralya ve Yeni Zelanda 'da dünya finansal Leasing işlemlerindeki payı açısından (nüfus ve şirket sayısına göre) oldukça yüksek bir pay almaktadır (Global Leasing Report, 2017).

5. LEASING DE VERGİ AVANTAJI VE RİSKLER: FAİZ, DÖVİZ VE ENFLASYON KARŞISINDA LEASING

Türkiye ve Dünya’da özellikle vergi düzenlemeleriyle cazip hale getirilen Leasing finansman biçimi şirketler için hem kiralayan ve kiracı konumu açısından yeni bir maliyet düşürücü unsur olmuştur. World Leasing Book 2016’ya göre, 2008 de 644 milyar dolar olan dünya leasing hacim değeri, 2015’de 1 trilyon doları geçerek tüm ekonomilerde ve sektörlerde ilgi görür hale gelmiştir (The World Yearbook 2016; Global Leasing Report 2017; Knubley R., s.322) Türkiye’de KDV oranının uzun bir süredir %1 olduğu Leasing diğer finansman araçlarına göre oldukça cazip kar fırsatları sunmaktadır. Bununla birlikte; literatürde sıralanan riskler de dikkate alınmalıdır. Faiz oranı riski, kredi riski, operasyonel risk, likidite riski, fiyat riski, stratejik risk, uygunluk riski, ve marka değeri riski bunların başında gelmektedir (Lease Financing, Handbook, s.15, 2017). Bu risklerin tümü ekonomideki kriz olgusunun bir başka göstergesi de olabileceğinden, Leasing uygulaması olmasaydı da mevcut olacaktı. Burada Leasing açısından riskler; ağ içinde şirketler arası yayılma hızını artırmak ve sözleşmelerin bilgili olmayan veya yetersiz iktisat, işletme ve hukuk bilgisiyle hareket eden insanlar tarafından yapılmasıyla artmaktadır.

Öte yandan, özellikle kaldırıcı olarak düzenlenen leasing sözleşmeleri; yatırım harcaması çok büyük sermaye gerektiren durumlarda kiralamaya gidilmesi halinde gözlenmektedir. Bu tip kaldırıcı leasing uygulamalarında riskin büyüklüğü, yapılacak leasing sözleşme bedelinin kredi alarak ödenmesinden gelmektedir. Bu sözleşme Leasing şirketinin %20-%40 arası yatırım desteğiyle gerçekleşmekte, böylece kiralayan hala mülkiyete sahip olduğundan kiralayan leasing şirketi kiracıya göre daha fazla risk almaktadır. Leasing şirketine yapılacak taksitler sözleşme gereği krediyle ödendiğinden, kaldırıcı leasing uygulamasında finansal risk oluşturacak ve faiz oranlarından etkilenecek bir sözleşme yapısı ortaya çıkmaktadır.

Literatürde yapılan çalışmalarda da, özellikle Kuzey Amerika ve Avrupa’da yüksek kaldırıcı çalışan şirketlerin daha düşük borçlanma kapasitesine sahip olabildiği ve leasing finansman yöntemini diğer finansman biçimlerine göre daha fazla kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Örneğin Kanada’daki leasing kullanımı için yapılan bir çalışmada; leasing kullanan firmaların asimetrik informasyonla bağlantılı olan dışsal finansman unsurlarını azalttığı vurgulanmaktadır (Callimaci A., Fortin A., Landry S., s.261, 2010). Bilindiği üzere asimetrik enformasyon kredilerde tersine seçim (adverse selection) ve ahlaki tehdit (moral hazardous) sorunlarına yol açmaktadır. Bu sorunların Kanada’daki şirketler açısından düşürülmesi leasing finansman yöntemi için önemli bir faktör olmaktadır. Kanada’da şirket ekipmanlarının yaklaşık üçte biri (%32), Avustralya’da %40’ı leasing

yöntemiyle finanse edilmektedir (The World Leasing Yearbook, 2016). Avustralya en çok leasing kullanan şirket yapısına sahip ülke olarak; düzenlemelerle (regülasyon) çevreye duyarlı teknolojileri geliştirmek için proje üretmek için finansal kiralamayı kullanmayı yaygınlaştırmaktadır. Avustralya’da 1997 de %25 olan ve 2008 küresel krizinde %10 lara düşen leasing finansmanı kullanma oranı 2013’den itibaren %40’lara çıkmıştır (Roussac A.C., Bright, S., s.20). Avustralya’nın 2008 krizinden en az düzeyde etkilenen ülkelerden olduğunu belirtmek gerekir.

Ayrıca literatüre göre, şirket büyüklüğüyle leasing kullanma sıklığı arasında negatif ve pozitif ilişki bulan çalışmalar vardır. Yani yine Avrupa ve Kuzey Amerika’da esas olarak KOBİ (SMEs) lerin leasing kullandığı fikri tartışmalıdır. Yine aynı ülke gruplarında ulaştırma, perakende, dayanıklı mallar ve genel olarak hizmetler sektörleri daha fazla leasing kullanmaktadır. Yine yapılan çalışmalara göre leasinge uygulanan vergi düzeyi, şirketlerin leasing kararı vermesinde önemli bir unsurdur. Son olarak literatüre göre şirket sahiplerinin yöneticilik yaptığı (ki daha çok KOBİ’lerde gözlenir) şirketlerde daha fazla leasing yapma eğilimi olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte gelişmekte olan ülkelerde, örneğin Latin Amerika’da çok miktarda leasing kullanıldığı bilinmekle birlikte yapılan araştırmaların azlığı nedeniyle hangi nedenlerle bu finansman yöntemi kullandıkları tam olarak bilinmemektedir (Morais, A. I., 2013, s.442 deki tablodan yorumlar ve diğer çalışmalara yapılan atıflardan derlenen bilgi, ayrıca şirketlere vergi kolaylığı için Contino R.M., s.62, 2002.)

6. SONUÇ VE ÖNERİLER: EKONOMİDE LEASING UYGULAMASININ BAŞARI KOŞULLARI NASIL OLUŞABİLİR?

Finansal kiralama sözleşmelerinin başarılı olması için; anapara ve faiz ödemelerinde uluslararası leasing sözleşmelerinde değer birimi olan döviz kurlarının öngörülebilir olması, ekonomideki enflasyon düzeyinin yüksek olmaması önemlidir. Ayrıca Leasing ekonomideki yatırım iklimiyle ilgili gerekli koşulların geliştirilmesiyle çağdaş dünyanın parçası olabilecektir. Genel olarak Leasing; Dünya Ekonomisi ve ulus devletlerin demokratik yapısı ve toplumsal olarak gerekli emeğin değerini taşıyıcı kolonlarındaki sağlamlık ölçüsünde, mülkiyetin paylaşılması, teknoloji geliştirme ve refaha olumlu katkı sağlayacak bir katalizördür. Bu katalizör kuşkusuz KOBİ lerin tekel yapısıyla rekabet edebilmesi, küresel ısınmayı engellenmeyle ilgili anlaşmaların sürdürülmesi, dış açık ve fazlaların çözülmesi için gerekli ticari anlaşmaların varlığı ve kriz zamanlarından dersler çıkarılmasıyla oluşturulabilecektir (Roussac A.C., 2012). Son olarak, bankacılık, iktisat, işletme ve hukuk fakültelerindeki kaliteli eğitimin artması Leasing gibi finansal iktisadi uygulamaların başarısında belirleyici olacaktır kuşkusuz.

KAYNAKÇA

- Eren Kasım (1993), “Finansal aracı Kurumlar ve Aracılık işlemleri”, (yayımlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Danışman: Prof.Dr.N. Mumcu)
- Callimaci Antonello, Fortin De Anne, Landry Suzanne (2010), International Journal of Managerial Finance, Determinants of leasing propensity in Canadian listed companies, Vol.7, No:3, Montreal, Canada. <http://dx.doi.org/10.1108/17439131111144469> (e.t.Ağustos2017)
- Contino R.M. (2002), The Complete Equipment Leasing Handbook, Amacom, New York (e.t.Ağustos2017).
- Financial Services in Turkey, Investment Agency (TC Başbakanlık yatırım promosyon ajansı), <http://www.invest.gov.tr/trTR/infocenter/publications/Documents/FINANCIAL.SERVICES.INDUSTRY.pdf> , (e.t.:4 Aralık 2017)
- Global Leasing Report 2017, <http://www.whiteclarkgroup.com/reports/global-leasing-report-2017> , (e.t. 13.09.2017)
- Knubley, Rachel (2010), Proposed changes to lease accounting, Journal of Property Investment & Finance <http://dx.doi.org/10.1108/14635781011069936> (e.t.Ağustos2017)
- Lease Financing (update 2017), *Office of the Comptroller's Handbook*, Washington DC (e.t.Ağustos2017).
- Morais Ana Isabel, (2013), Why companies choose to lease instead of buy? Insights from academic literature, Academia Revista Latinoamericana de Administración, Vol.26, No:3 <http://dx.doi.org/10.1108/ARLA-07-2013-0091> (e.t.Ağustos2017)
- Resmi Gazete, (13.12.2012 tarih ve 28496 sayılı), Finansal Kiralama, Faktoring Ve Finansman Şirketleri Kanunu Kanun No. 6361 Kabul Tarihi: 21/11/2012
- Roussac A. Craig, Bright Susan (2012), Improving environmental performance through innovative commercial (leasing An Australian case study), Vol.4, No:1, pp.6-22 <http://dx.doi.org/10.1108/17561451211211714> (e.t.Ağustos2017)
- Li Tongxia, Karim Rahimie and Munir Qaiser (2016), The determinants of leasing decisions: an empirical analysis from Chinese listed SMEs, Managerial Finance, Vol.42, No:8, pp.763-790, <http://dx.doi.org/10.1108/MF-06-2015-0166> (e.t.Ağustos2017)
- The World Leasing Yearbook 2016 <http://www.world-leasing-yearbook.com/wp-content/uploads/2016/12/WCG-GLR-extract-for-wly-website.pdf> (e.t. 13.09.2017)